

TF och YGL har bestått

Så har då tryckfrihetsförordningen (TF) och yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) baxats upp för berget igen. Det är inte första och sannolikt inte sista gången detta sisyfosarbete utförts, **skriver Nils Funcke**, sekreterare i den parlamentariska Yttrandefrihetskommittén (YFK).

Grundlagarna har på grund av sin teknikbundenhet betecknats som åldersstigna och förlegade, som runstenar i cyperrymden, omgivna av nya medier där var och en har blivit sin egen publicist.

Yttrandefrihetskommittén har utsatt TF och YGL för det jurister brukar beteckna som "provtryckning". Till skillnad mot flera tidigare utredningar har det inte bara handlat om ett allmänt ifrågasättande, utan en i stort sett komplett "prototyp" har tagits fram och ställts mot den nuvarande regleringen.

TF och YGL skyddar yttranden som framställts eller spridits med hjälp av vissa bestämda tekniker. Oavsett vem som yttrat sig och i stort sett vad som än yttrats har grundlagen omfamnat yttranden i skrifter framställda i tryckpress, yttranden som överfört via kabel eller i etern eller spridits på tekniska upptagningar.

I ett medielandskap som förändrats snabbt och där tekniken tagit sjumilakliv har lagstiftningen trippat efter. Det tog till exempel runt 70 år innan radioprogram fick grundlagsskydd när YGL trädde i kraft 1992. Däremot gick det snabbare att ge enskilda möjligheter

att skaffa grundlagsskydd för sina webbplatser.

YFK fick bland annat i uppdrag att finna en teknikoberoende lagstiftning för att slippa sådana eftersläpningar och för att undvika ett lappande och lagande i TF och YGL.

Kommittén konstaterar i sitt slutbetänkande att någon teknikoberoende lagstiftning inte står att finna utan att grundläggande principer som meddelarskyddet skulle förlora i styrka. Det är en föga förvånande och inte särskilt nyskapande slutsats.

NYGL, nya yttrandefrihetsgrundlagen, utformades för att såväl kända som kommande sätt att bedriva masskommunikation skulle inkluderas. Begreppet massmedier introduceras i NYGL men för att ytterligare avgränsa det grundlagsskyddade området ges endast massmedier som framställs av "massmedieföretag" ett automatiskt grundlagsskydd. De som inte anses uppfylla kravet att som huvudsaklig sysselsättning ha att på ett yrkesmässigt sätt framställa yttranden måste enligt NYGL söka utgivningsbevis eller ange ansvarsuppgifter på massmediet.

Grundstommen i NYGL att ge mass-

medieföretag ett automatiskt skydd får anses som betänkligt med tanke på att det handlar om att grundlagsreglera en medborgerlig fri- och rättighet. Men utöver denna enligt kommittén felaktiga utgångspunkt innebär införandet av de nya begreppen svåra avgränsningsbekymmer.

När anses en verksamhet vara professionellt, yrkesmässigt, skött? Och vad menas med huvudsaklig verksamhet? Ytterligheterna som en amatör-mässig bloggare respektive en etablerad morgontidning skulle sannolikt inte innebära några definitionsproblem. Men den fackförening eller intresseorganisation som vid sidan av sin huvudsakliga verksamhet ger ut en professionellt redigerad tidning skulle uppenbart falla utanför det automatiska skyddet.

De gränsdragningsfrågor som TF och YGL rymmer är försumbara jämfört med de som skulle följa med NYGL. Ju tydligare och ju mer förutsebart avgränsningsområdet är, desto säkrare kan den som anonymt önskar lämna uppgifter för offentliggörande förvissa sig om att meddelarskyddet gäller.

MEDICINSK-JURIDISKA UTREDNINGAR

Erfarenhet av och intresse för handläggningen av medicinska utredningar i exempelvis

- försäkringsfrågor
- tvister med den allmänna försäkringskassan
- patientförsäkringsärenden
- flyktningärenden

Dr. Bo Kuritzén Leg läkare
Specialist i internmedicin

Besöksadress: Birger Jarlsgatan 44.
Postadress: Box 3418, 103 68 Stockholm.
Telefon: 08-611 79 60.

E-mail: bo@kuritzen.se Internet: www.kuritzen.se

”provtryckningen”

Problemen med TF:s och YGL:s teknikerberoende förstoras ofta upp och överdrivs såväl till omfattningen som till dess följder för yttrandefriheten och brottsbekämpningen. De problem som finns har lagstiftaren till stor del lyckats parera genom att bland annat införa mer övergripande, samlande, begrepp i grundlagarna. Ett tydligt exempel på ett sådant är ”tekniska upptagningar” i YGL. När lagen infördes avsågs att ge skydd åt upptagningar som till exempel grammofoonskivor. Men det omfattar i dag alla fysiska bärare av yttranden som det går att ta del av med hjälp av tekniska hjälpmedel som till exempel cd-skivor och minnesstickor. Även i dag okända sådana bärare av information torde med mycket stor sannolikhet kunna inkluderas i begreppet ”teknisk upptagning”.

På motsvarande sätt innebär grundlagsskyddet av yttranden överförda med hjälp av elektromagnetiska vågor, ett grundläggande fysikaliskt begrepp, att alla sätt att i tråd eller via etern överföra yttranden omfattas.

När det gäller TF och tryckta skrifter är även det ett samlande begrepp. Avsikten vid införandet av TF 1766 var att skydda skrifter framställda i boktryckarpressen, det då enda kända sätt att bedriva masskommunikation. Men begreppet kom att definieras så att det skyddar alla skrifter där texten applicerats på bäraren genom tryck. Det innebär att till exempel tekniker som spru-

tar på bläcket på pappret inte omfattas, och inte heller fotokopierade skrifter inkluderas av det automatiska skyddet.

Denna ”brist” har lagstiftaren åtgärdat genom att grundlagsskydd för sådana skrifter kan erhållas om skriften mångfaldigas och har utgivningsbevis eller om den ansvarige sätter ut ursprungsuppgifter.

Sammanfattningsvis innebär det att alla i dag kända och med stor sannolikhet även kommande sätt av betydelse att bedriva masskommunikation skyddas av TF och YGL.

Utöver att begränsa det automatiska skyddet till massmedieföretag rymmer NYGL också en annan skiktning av yttrandefriheten. Enligt NYGL måste de eller den som inte utgör ett massmedieföretag men som har frivilligt grundlagsskydd följa personuppgiftslagen om uppgifterna inte kan anses omfattas av ändamålsbestämmelsen i NYGL.

Regeln berör det som är själva kärnan i en stark yttrandefrihet nämligen att frågan om grundlagen ska tillämpas inte ska avgöras genom en tolkning av innehållet i det som yttras. Införandet av en sådan bestämmelse får anses främmande för den svenska traditionen på området. Även om massmedieföretag inte berörs av undantaget innebär det en inte obetydlig begränsning av yttrandefriheten.

Detta så kallade PuL-undantaget infördes i NYGL i förhoppning att en ny yttrandefrihetsgrundlag inte ska hamna

i konflikt med EU-rättens skydd för den personliga integriteten. Med viss logik kan man hävda att om avsikten är att ta höjd för EU-rätten på området borde även TF och YGL förse med en motsvarande bestämmelse. Men eftersom det handlar om att behålla de lagar vi har får det inte anses lika motiverat som när det gäller att stifta en helt ny lag.

Nils Funcke.

TF OCH YGL HAR BESTÅTT provtryckningen. Det innebär inte att det inte kommer att bli nödvändigt att förändra dem. Grundlagarna som på detaljnivå reglerar yttrandefriheten och är straff- och processlagar måste ändras för att vara i takt med tidsandan. Det skulle gälla även NYGL. Alternativet är att ha mycket korthuggna regleringar på grundlagsnivå som i till exempel USA och Norge. Men det är främmande för den svenska traditionen att lägga stora delar av regleringen i vanlig lag och påtagligt utöka domstolarnas utrymme att uttolka reglerna.

TF och YGL må liknas vid runstenar men de utgör trots allt eller snarare tack vare sin tyngd en central punkt i cyberrymden. Genom den dragningskraft de utövar hålls alla former för den särskilt starka yttrandefriheten samlade och ger också ett indirekt skydd för den allmänna yttrandefriheten.

Nils Funcke

Sekreterare i den parlamentariska
Yttrandefrihetskommittén

Auktoriserade översättningar av juridiska och finansiella texter

Telefon

Uppsala: 018-38 00 56

Stockholm: 08-661 37 75

Västerås: 021-13 11 06

Göteborg: 031-707 09 59

Örebro: 019-33 30 66

Hemsida: www.elt.se

E-post: info@elt.se